

актуалізованого нами феномена “держави всупереч” також фіксувалася і відомим українським дослідником Ф.М. Рудичем: “І сьогодні в Україні всі зрозуміли, що після розвалу СРСР і здобуття незалежності у нас так і не склався новий порядок, який забезпечував би виживання” [2, с. 305].

Тож, **Євромайдан** виявився об’єктивно зумовленим, але вже надто незвичним утворенням не тільки для України, а поки що і достатньо незбагненим для сучасного світосприйняття, навіть на Заході. Кодекс сповіданих ним цінностей: повага до людської гідності, моральна чистота і демократична легітимність, суб’єктивований вираз волі народу, персоніфікація таких людських добродійників як відкритість, порядність і незаангажованість, етика відкритості у політиці, тотожність легітимності і довіри – це стало дорогоцінним, але таким крихким надбанням української революції на **Євромайдані**. І тільки дбайливо зберігши, цей надзвичайно дорого здобутий скарб, можна здійснити благородну мету утвердження *єдиної держави в Україні*.

P.S.

Автор певно обізнаний у специфіці полівекторності політичних уподобань учасників **Євромайдану**. Проте свідомо здає собі справу з цього і не зупиняється на їх різноманітні і бере до уваги, головним чином, той факт, що представники певних політичних сил все ж мали далеко не однакові погляди на ті ж самі події і факти, сповідували різні підходи до вирішення нагальних проблем. Головною своєю метою, презентуючи цю наукову студію, автор бачить у спробі подачі аналітики і синтезу матеріалів, спроможних дати уявлення про *ключовий посл*, що дає власне **Євромайдан** – опанувати нову політичну культуру та при цьому почати нести історичну, правову і моральну відповідальність за стан справ у *новій державі України*.

Список використаних джерел

1. Суттєві характеристики першого етапу існування категорії “держави всупереч”, як суто українського перехідного типу держави, актуалізованого і введеного в науковий обіг автором цієї статті, подані у публікаціях: Хижняк І. Держава всупереч: імперативи забезпечення державного суверенітету України доби Незалежності // Сучасна українська політика. – Спецвипуск: Політична наука в Україні: стан і перспективи розвитку. – К.: Вид-во “Центр соціальних комунікацій”, 2013. – С. 332–343; Хижняк І.А. Держава всупереч: імперативи забезпечення її суверенітету – двадцять років потому Української Незалежності // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2013. – Вип. 78 (№11). – С. 357–360.

2. Рудич Ф. Політична нація України: передумови утвердження єдиної держави // Сучасна українська політика. – К.: Вид-во “Центр соціальних комунікацій”, 2013. – Вип. 23. – С. 299–310.

References

1. Suttjevi harakterystyky perшого etapu isnuvannja kategorii “derzhavy vsuperech”, jak suto ukrai’ns’kogo perehidnogo typu derzhavy, aktualizovanogo i vvedenogo v naukovyj obig avtorom cijei statii, podani u publikacijah: Hyzhnjak I. Derzhava vsuperech: imperatyvy zabezpechennja derzhavnogo suverenitetu Ukrai’ny doby Nezalezhnosti // Suchasna ukrai’ns’ka polityka. – Specvypusk: Politychna nauka v Ukrai’ni: stan i perspekyvy rozvytku. – K.: Vyd-vo “Centr social’nyh komunikacij”, 2013. – S.332–343; Hyzhnjak I.A. Derzhava vsuperech: imperatyvy zabezpechennja i’i suverenitetu – dvadecjat’ rokiv potom Ukrai’ns’koi Nezalezhnosti // Gileja: naukovyj visnyk. Zbirnyk naukovyh prac’ / Gol. red. V.M. Vashkevych. – K.: VIR UAN, 2013. – Vyp.78 (№11). – S.357–360.

2. Rudych F. Politychna nacija Ukrai’ny: peredumovy utverdzhennja jedynoi’ derzhavy // Suchasna ukrai’ns’ka polityka. – K.: Vyd-vo “Centr social’nyh komunikacij”, 2013. – S.299–310.

Khyzhniak I.A., Doctor Habil (world history, international relations), professor; Doctor Habil (political science), professor, academician of Ukrainian Academy of Political Science, chief scientific researcher, The Institute of the World History of the National Ukrainian Academy of Sciences (Ukraine, Kiev), Mylko_v@ukr.net

The Second Stage of “State Defiance” in Ukraine [1]: The EuroMaidan’s Lessons vs Realities of Objective Historical Circumstances

The article presents an innovative fusion of the approach to specific features of “State Defiance” second stage and as of its consequence factor the EuroMaidan’s phenomenon as well as their mutual impact on the main historic events and fundamental problems in Ukraine after president Yanukovich’s ousting.

Keywords: imperatives, “state defiance” in Ukraine, national identity, the union of the Ukrainian society, a civil society, legitimacy and trust, ethics of the new type, transparency corruption, changes of elites, a Maidan’s agenda.

Хижняк І.А., доктор исторических наук, профессор; доктор политических наук, профессор политологии, академик Украинской Академии политических наук, главный научный сотрудник, Институт всемирной истории НАН Украины (Украина, Киев), Mylko_v@ukr.net

Второй этап “государства вопреки” [1]: уроки Евромайдана vs реалити объективных исторических обстоятельств

Рассматриваются специфические черты второго этапа феномена “государства вопреки” и как фактора его последствия Евромайдана, а также из обоюдного воздействия на развитие исторических событий в Украине после отлучения от президентства администрации Януковича.

Ключевые слова: императивы, “государство вопреки”, национальная идентичность, единство украинского социума, гражданское общество, легитимность и доверие, этика нового типа, транспартиная коррупция, смена элит, повестка дня Майдана.

* * *

УДК 327(477)+292.5

Шинкаренко В.І.,
помічник ректора, Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), t_shincar@mail.ru

АСОЦІАЦІЯ ДЕРЖАВ ПІВДЕННО–СХІДНОЇ АЗІЇ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Аналізуються геополітичні й економічні підстави налагодження партнерських відносин між Україною та АСЕАН; окремої уваги надано з’ясуванню впливу цих взаємин на модернізаційні перспективи України. Застосування проблемно-хронологічного підходу й структурно-функціонального аналізу дало можливість дійти висновку про те, що Україна через двосторонній політичний діалог з учасниками Асоціації та існуючий механізм міжнародних організацій може брати дієву участь у вирішенні проблем забезпечення миру й безпеки в регіоні Південно–Східної Азії й, таким чином, зробити вагомий внесок до справи глобальної безпеки. Україні також є що запропонувати своїм партнерам в АСЕАН завдяки власному географічному положенню між Центральною Європою та Азією, господарському потенціалу й ресурсним позиціям. Це передусім транспортна галузь – довгострокові й стабільні перевезення територією України вантажів з АТР, реалізація сучасних проектів з розвідки та розробки родовищ, прокладки газо- та нафтопроводів.

Ключові слова: безпека, зовнішня політика, інтеграція, політичне партнерство.

Україна як європейська держава, що нині стала на шлях інституціоналізації своїх взаємин із Європейським Союзом, не може стояти осторонь поглиблення транс-регіонального діалогу в рамках АСЕМ (ASEM – Asia–Europe Meeting, неформальний форум, який у березні 1996 р. на саміті в Бангкоку об’єднав учасників Євро-союзу й провідні держави Азійсько–Тихоокеанського регіону, у т.ч. всіх членів АСЕАН; нині включає 46 держав, Єврокомісію й Секретаріат АСЕАН) та Європа – АТР у ширшому контексті. Після приєднання Росії до АСЕМ у 2010 р. Україна не повинна внаслідок своїх об’єктивних стратегічних (євроінтеграційних) чи кон’юнктурних (опір експансіонізму Росії в будь-яких формах) інтересів уникати залучення до процесів, що

відбуваються в АТР, як у контексті трансрегіональної інтеграції, так і на двосторонньому рівні.

В перші роки після здобуття Україною незалежності, як і за часів існування СРСР, зв'язки офіційного Києва з членами АСЕАН мали міждержавний характер і значною мірою були засновані на суверенітеті учасників з урахуванням потужного політичного чинника. В 1992 р. Україна встановила дипломатичні відносини з Союзом М'янма (21 січня), Соціалістичною Республікою В'єтнам (23 січня), Малайзією (3 березня), Республікою Філіппіни (12 березня), Республікою Сінгапур (31 березня), Королівством Камбоджа (23 квітня), Королівством Таїланд (6 травня), Республікою Індонезія (11 червня) і Лаоською Народно-Демократичною Республікою (17 вересня), а 3 жовтня 1997 р. – з Брунеєм-Даруссаламом.

Невдовзі були відкриті перші посольства України в державах АСЕАН: у квітні 1996 р. – в Індонезії, а в квітні 1998 р. – у В'єтнамі; у 2002 р. з'явилися дипломатичні представництва України ще в трьох важливих для її національних інтересів країнах АСЕАН – у Малайзії (травень), Таїланді (липень) і Сінгапурі (листопад). З рештою учасників АСЕАН Україна підтримує дипломатичні зв'язки через свої посольства, акредитовані в сусідніх державах Асоціації.

Але тривалий час серед вітчизняного політикуму й наукової спільноти було поширене хибне твердження про відсутність серйозних політичних і безпекових інтересів України в АТР внаслідок позарегіонального статусу та географічної віддаленості нашої держави. Безперспективність АСЕАН як вектора азійської політики України пояснювалася й тим, що вона ніби-то маловідома в регіоні Південно-Східної Азії (ПСА) і, не маючи серйозного впливу на політичні й безпекові процеси, які там відбуваються, нездатна чітко артикулювати свої інтереси в зазначеному геополітичному просторі.

І надалі процесові налагодження й підтримання позитивної динаміки відносин із державами АСЕАН певною мірою заважала відсутність політичної волі у керівництві України щодо розвитку взаємин із регіоном у більш динамічному ключі, зростаючий європоцентризм вітчизняного істеблішменту та існуючі європейські (з російським включно) ринки збуту конкурентних товарів. Українському бізнесу на азійському напрямку бракувало активності, державної підтримки розвитку економічних зв'язків, постійної присутності в структурах регіонального співробітництва (ділових радах, палатах, асоціаціях). На думку автора, на це впливала й недооцінка (внаслідок недостатньої інформованості) масштабів впливу ПСА на процеси глобалізації світового господарства.

В цьому й полягає зв'язок наукового вирішення питання асеановського напрямку зовнішньої політики України з практичним завданням оптимізації її міжнародної діяльності. Тому метою даної статті є з'ясування геополітичних і економічних підстав розвитку партнерства України з державами-учасниками АСЕАН.

Економізація й диверсифікація зовнішньої політики України об'єктивно зумовили зацікавленість її наукового загалу діяльністю й перспективними можливостями АСЕАН. Адже як зазначив директор Інституту світової

економіки і міжнародних відносин НАН України академік Ю.Пахомов, для ефективного співробітництва важливий принцип не однаковості, а взаємодоповнюваності, що характерно для відносин України з АТР у цілому [1, с. 186]. До того ж, в умовах подальшої глобалізації й зростаючої взаємозалежності держав та національних економік, аргументи “азійскептиків” можуть бути визнані справедливими лише частково, а їхня об'єктивність є відносною.

Адже сьогоднішній світ є неподільним у безпековому сенсі, і безпека у глобальному вимірі не може існувати без стабільності й безпеки в кожному регіоні світу. В контексті відомої формули “безпека кожного через безпеку всіх” чітко окреслюються й безпекові інтереси України в ПСА, найголовніший із яких – зацікавленість нашої держави в створенні й функціонуванні надійної та передбачуваної системи безпеки в Азії.

По-друге, загально визнано, що географічний чинник в умовах розбудови сучасної глобальної й регіональної інфраструктури та систем комунікацій набуває дещо “ущільненого” характеру. Тому відносна географічна віддаленість України від АСЕАН не може й не повинна бути перешкодою активному й поступовому нашою політичній та дипломатичній присутності нашої держави в цій частині світу. По-третє, розвиток взаємин України з провідними гравцями АСЕАН не матиме для офіційного Києва наслідків асиметричної залежності, на відміну від його відносин зі США, Євросоюзом та Росією. Та й практичну віддачу від двостороннього співробітництва з провідними учасниками Асоціації можна отримати в якнайкоротший термін.

По-четверте, незалежна Україна, приступивши до політичного співробітництва з державами АСЕАН фактично “з чистої сторінки”, не має щодо себе будь-яких застережень з боку учасників Асоціації, а навпаки – доволі успішно стверджує свій позитивний імідж у регіоні ПСА, на користь якого діє низка об'єктивних чинників:

- Україна не має жодних політичних чи територіальних проблем із учасниками АСЕАН;
- Україна не має тягаря статусу наддержавності, з яким пов'язують колишній СРСР і його державу-продовжувача Російську Федерацію;
- як держава-співзасновник ООН Україна зробила істотний внесок в утвердження політичної незалежності окремих країн регіону, зокрема, Індонезії і В'єтнаму;
- Україна добровільно відмовилась від ракетно-ядерної зброї, що сприяло піднесенню її авторитету в державах АСЕАН, які підписали 15 грудня 1995 р. Бангкокський договір про створення в Південно-Східній Азії зони, вільної від ядерної зброї (Договір набув чинності 27 березня 1997 р.).

Водночас важливим моментом для розуміння вагомості політичних і безпекових інтересів України в ПСА є те, що, попри потужні інтеграційні процеси, в основі яких – динамічний економічний розвиток учасників Асоціації, цей регіон все ще є недостатньо структурований у політичному сенсі, а процеси формування безпекового простору в АСЕАН помітно відстають від загального високого рівня регіональної інтеграції.

Сучасна Європа, що зосереджена не стільки на процесі поглиблення інтеграції й зміцнення безпекового простору в рамках ЄС, скільки на подоланні валютно-фінансової кризи в країнах Середземномор'я, має чималий інтерес до процесу розбудови безпеки в регіоні ПСА, де реалізуються значні європейські економічні інтереси.

В цьому контексті Україна як європейська держава має усвідомлювати, що подальше поглиблення інтеграційного процесу в ПСА, націленого на ствердження представницької демократії, суспільного миру, верховенства норм міжнародного права, створюватиме стабільний політико-безпековий простір у цьому регіоні, а отже в свою чергу сприятливе безпекове середовище й для Європи, включно з Україною [3, с. 248]. Тому до сфери політичних інтересів України в АСЕАН можна віднести:

- активізацію участі в регіональних політичних і безпекових процесах з метою зміцнення міжнародного авторитету держави взагалі та її позитивного іміджу в регіоні зокрема;

- встановлення відносин політичного партнерства з країнами АСЕАН, які за своїм міжнародно-політичним та економічним статусом сприятимуть Україні в досягненні її національних інтересів на світовій арені, зокрема одержання дипломатичної підтримки при вирішенні важливих для неї питань;

- розвиток сталих відносин дружби і взаємовигідного співробітництва з державами регіону.

Нині увага України до АСЕАН пов'язана з необхідністю освоєння нашою державою нових ринків збуту в регіоні, передусім для експортної продукції, конкурентоспроможної в ПСА, а також із повільним просуванням інтеграції з Європейським Союзом, що останніми роками відбувається важко і не дає швидких, очікуваних в Україні результатів. До того ж загальний інтерес до АСЕАН в Україні пов'язаний із сталою (крім криз 1997–1998 рр. і 2008–2009 р.) динамікою темпів економічного розвитку більшості країн регіону та стрімким зростанням геополітичного впливу Індонезії й Сінгапуру. Сучасний випереджальний темп економічного зростання регіону триває, відбуваються масштабні зрушення у соціальній, освітньо-культурній та гуманітарній сферах, інколи має місце вражаючий прогрес у інноваційних сферах тощо.

Ці процеси відстежуються і європейською спільнотою, політики та вищі посадовці Євросоюзу, не говорячи вже про політологів-міжнародників, а надто економістів, одностайно переконані в тому, що центр світового економічного зростання переходить з євроатлантичного простору на терени АТР [7, р. 5]. Таку ж думку підтверджують і політичні чинники, пов'язані з необхідністю поглиблення бірегіонального (Європа – АТР) партнерства, взаємодії в міжнародних організаціях, політичної підтримки діалогу в форматі самітів АСЕМ. Європейський Союз переходить до проведення заходів найвищого рівня на двосторонній основі, укладання двосторонніх угод про партнерство та співробітництво, які раніше підписувалися тільки з країнами-сусідами ЄС.

Проте адекватне сприйняття цієї тенденції в середовищі українського політикуму вимагає постійного моніторингу й аналізу, причому на всіх

щаблях – наддержавному, державному, корпоративному, суспільному, громадському й, нарешті, індивідуальному. Саме технології моніторингу створюють багатющу основу для аналізу динаміки, масштабів, чинників розвитку, а також проблем енергетики, екології та соціального розвитку країн Південно-Східної Азії. З урахуванням усього комплексу боротьби за економічне лідерство в АТР економічна стратегія України у регіоні ПСА має враховувати низку реалій та пріоритетів.

По-перше, за нинішніх умов українська влада й бізнес починають розуміти значущість нових цивілізаційних категорій, покликаних забезпечити насамперед стабільність умов для розвитку підприємництва, усунути зовнішні дестабілізуючі імпульси. Без “діалогу цивілізацій”, створення багатопольярного світу, без вироблення справедливих правил поведінки для всіх країн глобалізація призведе до небезпечної для людства соціальної деградації. І, природно, Україна, відчуваючи себе реальним мостом (географічним, культурним, політичним) між Заходом і Сходом готова якнайактивніше брати участь у цьому конструктивному діалозі.

По-друге, політичні й економічні відносини України з учасниками АСЕАН не можуть суперечити основному європейському вектору розвитку країни та її європейській ідентичності. Тим більше, що в ПСА Україна дедалі виразніше сприймається як європейська держава, а не як учасник СНД і країна, що перебуває в “тіні” свого північно-східного сусіда. Крім того, оскільки найважливішим на сьогодні для України залишається європейський ринок товарів, отже, частка країн АСЕАН у зовнішньоторговельному обороті України максимум має бути одного порядку з державами Європейського Союзу.

На переконання провідного вітчизняного фахівця з проблематики ПСА – професора С.О. Шергіна, головною особливістю торговельно-економічного співробітництва України із зазначеним регіоном є те, що “воно не підпорядковується будь-яким політичним доктринам і не супроводжується з боку іноземних партнерів політичними умовами. Це дає змогу українським суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності керуватися у розвитку співпраці зі своїми азійськими партнерами міркуваннями економічної доцільності” [4, с. 286].

Для української економіки активізація участі в нових господарських зв'язках в АСЕАН – не кон'юнктурний вибір, а перспективний, тривалий імператив, без якого важко буде забезпечити сталі економічне зростання нашої держави. Вже досить чітко сформовано основні напрями, за якими Україна здатна зробити реальний внесок у розвиток двостороннього і багатобічного економічного співробітництва. Це, передусім, галузь транспорту – йдеться про довгострокові й стабільні перевезення територією України вантажів із ПСА, реалізацію сучасних проектів з розвідки та розробки родовищ корисних копалин, прокладки газу – та нафтопроводів. Крім того, – залучення українського науково-технічного потенціалу, зокрема просування через ділові й технократичні кола країн АСЕАН інтеграційних технологій, концептуальних розробок, методик, конкретних продуктів, зразків

техніки й устаткування у сфері медичних і біологічних технологій; діяльність, пов'язана з моніторингом навколишнього середовища, прогнозуванням стихійних лих, подоланням наслідків природних і техногенних катастроф тощо.

Але прорив у діловому партнерстві неможливий без активної позиції підприємницьких кіл України та учасників АСЕАН. Останнім часом є підстави говорити про деякі позитивні, хоча й обмежені, зрушення в цьому напрямі, зокрема, великі українські фінансово-промислові групи (ІСД, "Приват") уважніше дивляться у бік ринків АСЕАН із цілої низки причин, зокрема насичення товарами й послугами ринків Західної Європи, росту власної капіталізації, що розширює потенціал закордонного інвестування, пошуку нових джерел якісної й дешевої продукції з метою розширення та оптимізації діяльності, що знаходить розуміння можливостей підприємництва в країнах ПСА [1, с. 209].

Складається й тенденція до активізації інтересу компаній країн АСЕАН, зокрема відомих світових виробників електротоварів та автовиробників, до ринків в Україні. Вкрай важливо, щоб до цього процесу могли залучитися й ефективно працювати також підприємства середнього і малого бізнесу, зокрема орієнтовані на розвиток сучасних наукоємних виробництв, розширення промислової кооперації з азійськими партнерами.

Оскільки країни АСЕАН мають величезні поклади мінерально-сировинних ресурсів, приміром надра Зондських островів багаті на енергоносії (лише в Індонезії, Малайзії й Брунеї-Даруссаламі на 1 січня 2013 р. підтвержені родовища нафти загальним обсягом у 4,06, 4 і 1,1 млрд. барелів (26-те, 27-ме і 40-ве місця в світі) та відповідно природного газу в 3,069 і 2,35 трлн. куб. м та 390,8 млрд. куб. м, що становить 13-те, 15-те і 34-те місця на планеті [8]), олово (Індонезія посідає 2-ге місце в світі за видобутком), нікель (та ж Індонезія знаходиться на 4-му місці на планеті за видобутком), є крупні поклади вугілля, міді, уранової руди, але на сьогодні не розпоряджаються достатніми коштами для їхнього ефективного використання, в Україні є істотні можливості для партнерства з учасниками АСЕАН в галузі геологічної розвідки корисних копалин і постачання обладнання для подальшого видобутку. У перспективі Україна могла б отримувати власну частку від реалізації видобутої сировини й брати на себе технічне обслуговування та модернізацію нафто- й газовидобувного, гірничого та деревообробного обладнання.

Більшість держав АСЕАН доволі неохоче співпрацює з потужними ТНК, оскільки побоюються втратити національний контроль над родовищами корисних копалин. Натомість співпраця з Україною може бути для них більш прийнятною й вигідною, та й майже всі технічні кадри в країнах Східного Індокитаю, а також чимало фахівців в острівних державах ПСА отримали вищу освіту в республіках колишнього СРСР та володіють російською мовою, що значно полегшує налагодження ділової співпраці.

Не в останню чергу слід зазначити, що набуття впливових партнерів з числа учасників АСЕАН потрібне для України не лише для диверсифікації її зовнішньоекономічних зв'язків. Більш, ніж 620-мільйонна Асоціація може стати природним балансом

великих гравців АТР – США, КНР, Японії й Росії, з якими Україна прагне підтримувати стабільні й партнерські зв'язки.

Зацікавленість в активізації економічної взаємодії та науково-технічної співпраці з Україною виявляють практично всі держави АСЕАН, причому, на думку С.О. Шергіна, доцільно виділити два принципові підходи зазначених країн до співробітництва з нашою державою й на цій підставі розбити їх на три групи [6, с. 122]. Наведемо цю класифікацію з певними уточненнями:

1) нові індустріальні держави "третьої хвилі" – Індонезія, Малайзія й Таїланд, а також представник "першої хвилі" – "азійський тигр" Сінгапур, які зацікавлені в експорті на ринки України своєї відносно дешевої промислової й технологічної продукції, що користується неабияким попитом в умовах недостатньої платіжної спроможності вітчизняних споживачів, а також у наданні туристичних послуг. Водночас ці країни мають необмежені фінансові можливості імпортувати українські промислові товари, технології й сировину, що робить для них вітчизняний ринок ще більш привабливим;

2) посткомуністичні країни Східного Індокитаю – В'єтнам, Камбоджа і Лаос, які традиційно були зорієнтовані на споживання продукції колишнього СРСР і вбачають у сучасній Україні джерело новітніх технологій та промислової продукції військового й цивільного призначення, а також якісної вищої професійної освіти. Ця група держав налаштована експортувати до України товари народного споживання в обмін на продукцію машинобудування;

3) Бруней-Даруссалам, М'янма й Філіппіни, що внаслідок політики самоізоляції й внутрішньої суспільно-політичної нестабільності були певним чином відгороджені від співробітництва з розвиненими країнами, в т.ч. європейськими. Вони шукають ринки для експорту товарів широкого вжитку й надання туристичних послуг, а також імпорту товарів промислової групи, в т.ч. подвійного призначення.

Провідну роль у забезпеченні взаємодії між державними структурами і діловими колами відіграють двосторонні міжурядові комісії й міжурядовий діалог, особливо із Брунеєм-Даруссаламом, В'єтнамом, Малайзією, Сінгапуром і Таїландом. Робота цих структур створює нові перспективні форми і модулі співробітництва, і втішно, що Україна останнім часом бере активну участь у їхній діяльності. Непересічну роль у налагодженні співпраці України з членами АСЕАН відіграють і торговельно-економічні місії (ТЕМ) у складі дипломатичних представництв України в регіоні, оскільки за два десятиліття їхнього існування накопичено багатий досвід роботи із зовнішньоекономічними партнерами, захисту інтересів українських виробників у регіоні.

Політична нестабільність і неврегульовані територіальні суперечки в регіоні ПСА призвели до високих темпів нарощування військових потенціалів учасників АСЕАН і збільшення їхнього збройового імпорту. Україна тривалий час входила до чільної десятки світових експортерів зброї, тому має непоганий потенціал налагодження військово-технічного співробітництва з країнами АСЕАН, щоправда в регіоні

ПСА має місце потужна конкуренція з боку провідних країн НАТО й Росії.

Вітчизняний дослідник проблем безпеки С.Кір'яков на основі аналізу ринків потенційних імпортерів української техніки спеціального призначення вивів критерії привабливості країн АСЕАН для просування до них вітчизняних підприємств оборонно-промислового комплексу й запропонував відповідну класифікацію, що в основному залишається актуальною.

До першої групи він відніс В'єтнам, Індонезію, Малайзію і М'янму, де за належного маркетингового підходу й відповідної підтримки з боку державних структур Україна вже нині має всі можливості для істотного збільшення обсягів експорту озброєнь і військової техніки (ОВТ).

Друга група – Бруней-Даруссалам, Сінгапур, Таїланд і Філіппіни, що мають на озброєнні військову техніку виробництва США або європейських держав – учасників НАТО. Вихід на їхні ринки можливий у середньостроковій перспективі, причому об'єктом попиту можуть бути лише високотехнологічні розробки.

До третьої групи відносяться Камбоджа і Лаос, де, зважаючи на низький рівень закупівель ОВТ, можливість військово-технічного співробітництва з Україною слід розглядати лише в довгостроковій перспективі [2, с. 62].

Активність України на ринках зброї АСЕАН засвідчує, що вітчизняні компанії в принципі можуть розраховувати на зростання свого впливу регіоні ПСА. Наочним підтвердженням цього може слугувати успішна реалізація укладених 2 вересня 2011 р. компанією “Укрспецекспорт” контрактів зі збройними силами Таїланду про виготовлення й постачання 49-ти танків “Оплот” (Т-84У) та 233-х бронетранспортерів БТР 3-Е1 і БТР 3-РК. Звичайно, одним із шляхів утвердження України в якості військово-технічного партнера Асоціації могло б стати налагодження конструктивної співпраці з аналогічними російськими структурами ВПК, але нинішній стан двосторонніх українсько-російських міждержавних відносин та складність співробітництва в такій делікатній сфері робить це завдання проблемним.

Таким чином, перспективи розвитку повноцінного й ефективного співробітництва України з членами АСЕАН лежать як у політичній, так і економічній та військово-технічній площинах, що й засвідчили відвідини Президентом України В.Ф. Януковичем трьох країн ПСА наприкінці березня 2011 р.: офіційний візит до Соціалістичної Республіки В'єтнам 24–27 березня 2011 р. і державні візити до Республіки Сінгапур 27–29 березня та Брунею-Даруссаламу 29–31 березня того ж року [5].

На думку автора, можна погодитися з фахівцями Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України, що основоположний підхід України до налагодження стратегічного партнерства з провідними державами АСЕАН передбачає критичне врахування, як мінімум, двох істотних обставин. По-перше, геополітичних і економічних можливостей України з огляду на сучасний стан і перспективи її євроінтеграційної політики. По-друге, ролі й місця України в системі зовнішньополітичних пріоритетів найвпливовіших держав АТР [1, с. 215].

До цих міркувань можна додати, що географічний європейський статус України, хоча й обмежує, але не заважає розвитку її взаємовигідних стосунків із державами АСЕАН, передусім у торговельно-економічній, оборонній, інформаційно-технологічній та інвестиційній галузях. До другого моменту слід зазначити, що Україна залишається об'єктом економічної експансії з боку країн регіону ПСА, які мають переважно експортно зорієнтовану економіку й розглядають розвиток двостороннього співробітництва з нашою державою як досить перспективний, особливо в контексті пришвидшення транснаціональних процесів.

Після проходження піку світовою валютно-фінансовою кризою в 2009–2010 рр. Україна як держава, менш задіяна в системі транснаціональних економічних відносин, розглядається провідними учасниками АСЕАН в якості оптимального засобу диверсифікації їхньої зовнішньоекономічної діяльності та розвитку міжрегіонального співробітництва на євразійському просторі. Безперечно, ця обставина дає Україні шанс, яким вона має скористатися для забезпечення своїх національних інтересів у короткострокових та довгострокових термінах. Саме в цьому й полягає подальший напрямок перспективних наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Азійський напрям зовнішньої політики України: проблеми і перспективи. Аналітичні оцінки: Монографія / За ред. В.О. Шведа. – К. : Національний інститут стратегічних досліджень, 2008. – 222 с.
2. Кір'яков С.П. Шукати свою вигоду. Перспективи експорту продукції військового призначення та подвійного використання до країн Азійсько-Тихоокеанського регіону в контексті економічних інтересів України / С.П. Кір'яков // Політика і час. – 2006. – №2. – С. 59–65.
3. Кулінич М.А. Політика України в Азійсько-тихоокеанському регіоні / М.А. Кулінич // Геополітичні трансформації в Євразії: погляди з Києва і Сеула / Наукові редактори: Перепелиця Г.М., Хо Сун Чол. – К. : ЗАТ Видавничий дім “ДЕМІД”, 2008. – С. 226–263.
4. Шергін С.О. Південно-Східна Азія та країни-члени АСЕАН у контексті національних інтересів України / С.О. Шергін // Геополітичні трансформації в Євразії: погляди з Києва і Сеула / Наукові редактори: Перепелиця Г.М., Хо Сун Чол. – К. : ЗАТ Видавничий дім “ДЕМІД”, 2008. – С. 264–307.
5. Шергін С. Три різних країни однієї Азії (країни АСЕАН у фокусі уваги України) / С.Шергін // Зовнішні справи. – 2011. – №4. – С. 16–21.
6. Шергін С.О., Горобець І.В. Ринки зброї Південно-Східної Азії в умовах нових геостратегічних реалій / С.О. Шергін, І.В. Горобець // Стратегічна панорама. – 2008. – №1. – С. 113–123.
7. Making globalisation work for everyone. The European Union and world trade. – Brussels: European Communities, 2003. – 22 p.
8. The World Factbook. Central Intelligence Agency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>.

References

1. Azijskij naprjam zovnyshnjhoj polityky Ukrajinu: problemy i perspektivy. Analitichni otsinky: Monographia / Za red. V.O. Shveda. – K.: Natsionalnyj instytut strategichnykh doslydzen, 2008. – 222 s.
2. Kirjakov S.P. Shukaty svoju vygodu. Perspektivy eksportu produktiv vijskovogo pryznachennja ta podvijnoho vykorystannja do krajin Azijsko-Tykhookeanskogo regionu v konteksti ekonomichnykh interesiv Ukrajinu / S.P. Kirjakov // Polityka i chas. – 2006. – №2. – S.59–65.
3. Kulnych M.A. Polityka Ukrajinu v Azijsko-Tykhookeanskomu regioni / M.A. Kulnych // Geopolitychni transformatsiji v Jevraziji: pogljady z Kyjeva i Seula / Naukovi redaktory: Perepelytsa G.M., Kho Sun Chol. – K.: ZAT Vydavnychij dim “DEMYD”, 2008. – S.226–263.
4. Shergin S.O. Pivdenno-Skhidna Azija ta krajiny-chleny

ASEAN u konteksti natsionalnykh interesiv Ukrainy / S.O. Shergin // Geopolitychni transformatsiji v Jevraziji: pogljady z Kyjeva i Seula / Naukovi redaktory: Perepelytsa G.M., Kho Sun Chol. – K.: ZAT Vydavnychyj dim “DEMYD”, 2008. – S.264–307.

5. Shergin S. Try riznykh krajiny odniji Aziji (krajiny ASEAN u fokusi uvagy Ukrainy) / S.Shergin // Zovnishni spravny. – 2011. – №4. – S.16–21.

6. Shergin S.O., Gorobets I.V. Rynky zbroji Pivdenno-Skhidnoji Aziji v umovakh novykh geostrategichnykh realij / S.O. Shergin, I.V. Gorobets // Strategichna panorama. – 2008. – №1. – S.113–123.

7. Making globalisation work for everyone. The European Union and world trade. – Brussels: European Communities, 2003. – 22 p.

8. The World Factbook. Central Intelligence Agency [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>.

Shynkarenko V.I., assistant of Rector of Kyiv National Taras Shevchenko University (Ukraine, Kiev), t_shincarc@mail.ru

The Association of Southeast Asian Nations in Ukraine's foreign policy

The article spotlights geopolitical and economical reasons for construction of the partnership relations between Ukraine and ASEAN; special attention is paid to elucidating of influence of this relationship on the Ukrainian modernization perspectives. The use of problem-chronological approach and structural-functional analysis made it possible to conclude that Ukraine through political dialogue with members of the Association and the existing mechanisms of international organizations can take an effective part in solving the problems of peace and security in the Southeast Asia and thus make a significant contribution to the cause of global security. Ukraine also has much to offer its partners in ASEAN through its own geographical position between Central Europe and Asia, economic potential and resource positions. This is especially the transport sector – long-term and stable transportation of goods through territory of Ukraine from the Asia-Pacific region, the implementation of modern projects in exploration and mining of deposits, laying gas and oil pipelines.

Keywords: security, foreign policy, integration, political partnership.

Шинкаренко В.І., помічник ректора, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), t_shincarc@mail.ru

Асоціація стран Юго-Восточной Азии во внешней политике Украины

Анализируются геополитические и экономические основы налаживания партнерских отношений между Украиной и Ассоциацией государств Юго-Восточной Азии; отдельное внимание уделено выяснению влияния этих взаимоотношений на модернизационные перспективы Украины. Использование проблемно-хронологического подхода и структурно-функционального анализа дало возможность сделать вывод о том, что Украина, через двусторонний политический диалог с участниками Ассоциации и существующий механизм международных организаций, в состоянии деятельно участвовать в решении проблем обеспечения мира и безопасности в регионе Юго-Восточной Азии и, таким образом, обеспечить весомый вклад в обеспечение глобальной безопасности. Украине также есть, что предложить своим партнерам в АСЕАН благодаря собственному географическому положению между Центральной Европой и Азией, хозяйственному потенциалу и ресурсным позициям. Прежде всего, это транспортная отрасль – долгосрочные и стабильные перевозки по территории Украины грузов из АТР, реализация современных проектов разведки и разработки месторождений, прокладки газо- и нефтепроводов.

Ключевые слова: безопасность, внешняя политика, интеграция, политическое партнерство.

* * *

УДК 34

Насибов Ю.,
аспирант
(Азербайджан, Баку), rus_rahimli@yahoo.com

ГЛАВНЫЙ ИСТОРИЧЕСКИЙ ЭТАП В ФОРМИРОВАНИИ КОНЦЕПЦИИ ПРАВОВОГО ГОСУДАРСТВА (НОВОЕ ВРЕМЯ И СОВРЕМЕННЫЙ ЭТАП)

Историческая школа права выступала в защиту феодальных порядков, против преобразования существующих отношений с помощью нового законодательства, объясняя это тем, что право должно складываться исторически. Важнейшим источником права был объявлен обычай, кодификация законов отвергалась, а само право представлялось как система постепенного формирования “народного духа”. Развитие права сравнивалось с развитием языка или некоторыми видами игр (такими как шахматы или карты, так как их правила формировались постепенно, по мере необходимости разрешить ту или иную ситуацию). Ключевое понятие школы – “Народный дух” – это особенности правосознания нации. Главный фактор, влияющий на него – исторические усло-

вия, в которых народ возникает и формируется. “Народный дух” дан изначально и не способен к саморазвитию.

Ключевые слова: Гротси, Дидро, Гоббс, Локк, Монтескье, правовое государство.

(статья друкється мовою оригіналу)

Концепция правового государства основная теоретическая система современности. Хотя история этой идеи такая же древняя, как история философии, основной процесс развития начат в эпоху возрождения и систематизирован в современное время.

Можно сказать, все великие мыслители эпохи возрождения сыграли свою роль в формировании этой идеи. Такие мыслители, как Гротси, Дидро, Гоббс, Локк, Монтескье из их числа. Каждый из них внес свой серьезный вклад в историю человечества.

Гротси был первым мыслителем, выдвинувшим принцип соглашения в Новейшее время. По его мнению, обязанность государства защищать частную собственность, обеспечивать право людей свободно пользоваться собственным имуществом. Он предложил идею создания государства посредством соглашения, впоследствии как применимый для межгосударственных отношений принцип. Защиту прав человека Гротси в первую очередь видел в создании международного порядка, в предотвращении межгосударственных войн. И здесь он выдвигал принцип соглашения. Идея Гротси на международной платформе об освобождении власти от монополии одного человека – Папы, создание межгосударственной правовой организации аналогично к государственной платформе. Таким образом, такой же принцип был предложен Дидро и Гоббсом на государственном уровне. Общественный договор Дидро преследует цель политической организации общества. В этом случае люди часть своих прав подчиняют государству, чтобы их естественные права, интересы могли быть защищены уполномоченной организацией – государственной властью. Но и государственная власть в свою очередь подчиняется воле тех самых граждан, кто передал ей часть своих прав. Дидро считал, что сувереном может быть народ, а также источником власти является народ. Несмотря на существование великих авторов-предшественников идеи общественного договора (соглашения), мыслитель, с чьим именем непосредственно связана идея “общественного соглашения” является создателем “конституции” правового государства [1, с. 98–99]. Самые примечательные мысли Гоббса – это вопрос разграничения прав и обязанностей между властью и избравшим ее гражданином. Гоббс сторонник сильной власти и сторонник наделения этой власти большими полномочиями за счет естественных прав избравшего его гражданина, Гоббс подчиняет гражданина той власти, которая избрана гражданином. Но у Гоббса власть избирается гражданином на основании обещаний, данной ее гражданину, полномочия и воля приобретаются именно во имя этих обещаний. А перед властью, не исполнившей свои обещания, гражданин свободен, а не в подчинении [2, с. 69].

Гоббс определил разницу функций, обязанностей и полномочий между властью суверена и представителей. Указан путь законного урегулирования прав и полномочий можно сказать, снизу вверх – начиная с гражданина до монарха. Гражданин в представлении Гоббса –